

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

Andrea Eneroths Högre Handarbetsseminarium

Kommendörsgatan 32, 1 tr. **STOCKHOLM** Allm. Tel. Östern. 16 18

Av Kungl. Maj:t godkänd högre lärarinnekurs på 1½ eller 2 år.

Även ettårig lärarinneutbildning. Enda tvååriga handarbetslärarinnekurs. Högre kursen har två valfria linjer med samma kompetens. Seminariet åtnjuter **statsanslag**, och kan därför mottaga några frielever. **Ansökan** göres helst före den 1 juni till nytt arbetsår, som börjar 1 sept. Mottagningstid varje dag 12—1. Fullständigt prospekt sändes på begäran.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läderpreservativ, gör skodonen absolut vattentäta och minst dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Känd. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Känd. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
18336

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyresärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.

Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och bäst renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylleklänningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis och franco*

Telefon
539
Malmö

Perslow's

Siden & Manufakturaffär

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VIII

MAJ 1921

HÄFTE 5

F.-B.-F.s nya kretsar.

Fredrika-Bremer-Förbundets sedan mer än ett år tillbaka planerade omorganisation och vilken av det nyligen hållna årsmötet beslutades har som väsentligt moment uppgiften att genom ny kretsbildning vidga arbetet utåt. Under den korta tid som gått, sedan omorganisationen blev av årsmötet stadfäst, har också redan en hel del gjorts för att på denna punkt realisera programmet. På sina håll äro kretsar i detta nu under bildning, två ha faktiskt redan kommit till, i Örebro och Stockholm. Kretsen i Örebro bildades den 22 april efter ett föredrag därstädes av fröken I. von Plomgren och kretsen Stockholm med omnejd vid ett av F.-B.-F. sammankallat möte i Stockholm den 27 april.

Stockholmskretsens tillkomst kan man säga har sin egen historia. Genom att förbundsstyrelsen haft sitt säte i Stockholm och förbundsbyrån även är förlagd dit har Stockholm under förbundets snart trettiosjuåriga tillvaro, ehuru ingen krets där funnits, utgjort centralpunkten för förbundets verksamhet. Stockholm med omnejd har också tillfört förbundet en särskilt stor kontingent medlemmar, som utan att vara sammanslutna i en särskild förening på

grund av närheten till förbundets allmänna verksamhet tvivelsutan ändock känt sig i intim kontakt med förbundet.

Den nu beslutade omorganisationen kräver emellertid på ett sätt som tidigare inte varit fallet F.-B.-F.-medlemmarnas direkta deltagande i förbundsarbetet. Till förmedlande av detta är den lokala kretsen en nödvändighet, i Stockholm såväl som i landsorten. Bildandet av Stockholmskretsen sattes därför också omedelbart i gång.

Det konstituerande mötet hade förlagts till Kvinnoklubbens lokal, och där hade samlats såväl gamla förbundsmedlemmar som nyinträdande intresserade personer. Under dr Karolina Widerströms ordförandeskap inleddes kvällens överläggning av fröken A. Thorstenson, som gav en historik av förbundets uppkomst och utveckling och berättade om dess vittgående verksamhet och de syften man vill främja. Någon diskussion av frågan huruvida en Stockholmskrets borde bildas följde icke på det orienterande föredraget, utan debatt och enhälligt beslöts bildandet av F.-B.-F.-kretsen Stockholm med omnejd.

Vid det företagna valet av interimsty-

relse invaldes: fröknarna Hanna Bratt, Ebba Danelius, Elsa Ekström, fru Alma Faustman, fröknarna Eva Fröberg, Ingrid Hammarberg, fru Ester Hedlund, fröknarna Beth Hennings, Ellen Kleman, Bertha Kôersner, Ella von Matern, fruarna Ebba Möller, Karin Nilsson, fröken Hanna Olson, dr Hanna Rydh,

fru Ruth Schürer von Waldheim, fröken Inger Sundelius, fru Eva Wigfors.

Den av Örebrokretsen valda interimstyrelsen består av: fröken Jenny Wallerstedt, fruarna Elsa Perselli, Anny Widén, Hanna Béen, Nathalie Hainer, M. Arndorw, fröknarna Ella Löwegren och Elsa Lindh.

De ogifta kvinnliga statstjänarnas dyrtidstillägg.

I Kungl. Maj:ts proposition angående allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (nr. 326) föreslås att till befattningshavare, som icke är familjeförsörjare, skall utgå dyrtidstillägg, därest befattningshavaren vid början av det kvartal, som omfattar den månad dyrtidstillägget avser, uppnått 25 års ålder, med nio tiondelar och eljest med fyra femtedelar av det belopp, som för motsvarande avlöning tillkommer befattningshavare med en familjemedlem.

På grund av att de kvinnliga befattningshavarnas löner icke äro avsedda för familjeförsörjare, har hr Hallén i anledning av Kungl. Maj:ts förslag väckt en motion (nr. 317 i Andra Kamrären) vari yrkas att kvinnlig befattningshavare, som icke är familjeförsörjare, må likställas med befattningshavare med en familjemedlem.

I motionen citeras utförligt en av de Kvinnliga Kårsammanslutningarnas centralråd tidigare i samma syfte gjord framställning till regeringen.

Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition är när detta skrives föremål för behandling inom statsutskottet. Med anledning härav och i avsikt att stödja det i hr Halléns motion framställda yrkandet ha sex kvinnoorganisationer ingått till statsutskottet med en gemensam skrivelse.

I skrivelsen anföres bland annat:

När det föreslås, att besparingen å dyrtidsanslaget närmast skall göras på icke-familjeförsörjare, ligger det i sakens natur, att det blir de statsanställda kvinnorna, som i största utsträckning få vidkännas en minskning av sitt dyrtidstillägg. Statsmakterna hava emellertid hittills alltid använt olika beräkningsgrunder för fastställande av manliga och kvinnliga befattningshavares avlöningsförmåner. Den omständigheten, att de nu utgående kvinnolöner äro beräknade efter lägre skala, lämnas i den kungliga propositionen utan avseende. Det föreliggande förslaget innebär alltså, att staten, som redan förut — och i flertalet fall synnerligen grundligt — reducerat de kvinnliga befattningshavarnas löner, med hänsyn till att flertalet kvinnor icke äro familjeförsörjare skulle un-

derkasta den till de kvinnliga statstjänarna utgående ersättningen en ytterligare reduktion med samma motivering.

Det synes därför undertecknade föreningar att rättvisa och billighet kräva att vid fastställandet av dyrtidstillägg för icke-familjeförsörjare hänsyn tages därtill att kvinnorna icke uppbära en lön som är avsedd för familjeförsörjare, utan redan förut fått sin lön reducerad.

Därjämte är det undertecknarna av denna framställning synnerligen angeläget att framhålla, att vårt yrkande om borttagande av det extra avdrag å dyrtidstillägg för kvinnlig icke-familjeförsörjare ej avser att bereda de kvinnliga befattningshavarna någon särskild förmån. Det innebär allenast ett enligt vårt förmenande väl berättigat krav på att den ofördelaktiga ställning de kvinnliga statstjänarna i lönehänseende redan intaga icke skall ytterligare accentueras.

De kvinnliga statstjänarna hade haft berättigad anledning förvänta, att regeringen vid innevarande riksdag skulle ha framfört frågan om lika lön i lika befattning oavsett befattningshavarens kön. Den besvikelse, som uppskjutandet av detta spörsmål framkallat, skulle ytterligare ökas, om frågan angående dyrtidstillägget för kvinnlig befattningshavare, som icke är familjeförsörjare, löstes efter de linjer, som innehållas i Kungl. Maj:ts förslag.

Skrivelsen, som undertecknats för De Kvinnliga Kårsammanslutningarnas Centralråd, Fredrika-Bremer-Förbundet, Frisinnade Kvinnors Riksförbund, Svenska Kvinnors Medborgarförbund, Sveriges Moderata Kvinnoförbund och Sveriges Soc.-dem. Kvinnoförbund, har den 23 april överlämnats till statsutskottets ordförande, hr Kvarnzelius, och till ordföranden för den särskilda avdelning inom utskottet som behandlar frågor rörande dyrtidstillägg, hr Lamm.

Donationer till Fredrika-Bremer-Förbundet.

Bland de storartade donationer fru Hilma Svedbom förordnat om i sitt testamente är en på 25,000 kr. till Fredrika-Bremer-Förbundet. Med tacksamhet för gåvan är det med rörelse man tänker på att detta dock ytterst kommer från Fredrika Linnell, som allt ifrån förbundets bildande under hela sitt liv med varmaste intresse omfattade dess arbete och ofta ingrep ekonomiskt stödjande när så behövdes.

En gåva av 500 kr. överlämnades den 23 april, den dag som var fru Agda Montelius' födelsedag, av anonym givare till förbundet med bestämmelse att summan skulle läggas till Agda Montelius' fond.

Till medlare i äktenskapstvister

har överståthållareämbetet i Stockholm, den nya äktenskapslagen likmätigt, utnämnt fru Gerda Lindblom. Enligt den nya lagen skall, som bekant, makar som äro överens om att skiljas först underkasta sig medling. Som medlare kvarstår alltjämt prästen, men dessutom skall civila medlare utses av vederbörande kommun. Lagen bestämmer härvid att medlareinstansen skall bestå av minst en man och en kvinna. Det är nu detta förtroendeuppdrag fru Gerda Lindblom fått mottaga i Stockholm.

Som andre medlare i Stockholm är hovrättsrådet Olof af Geijerstam utsedd.

PROLOG

vid

Fredrika Bremer-statyfondens matiné den 24 april.

I.

Till gamla sierskan på Årsta slott
har nu i kväll ett bud från staden nått.
Av heta striderna på Ridarhuset
— ny tid mot gammal — hon förnummit
bruset

och glatts att vapnen ädelt förts och väl.
Nu fyller segerjublet hennes själ.
En port har öppnats, Sverges söner kallas
till högre ansvar, som en gång blir allas,
som, hur än vägen slingrar, brant och lång,
blir Sverges döttrars ock, en gång, en gång.

Till gamla sierskan på Årsta slott
har nu på segerns dag en hälsning gått
från några svärmare, som redan drömma
om framtids arvedel och icke glömma
att hylla henne, som med hänförd håg
till dolda djup av kvinnans väsen såg,
där krafter ville sig åt ljuset viga —
och eld som dämpats ned mot höjden stiga —
att hylla henne, som satt allt på spel
i modig kamp för framtids arvedel.

II.

Hägrande dröm — hur tog du gestalt?
Världen i vända, världen sprängas,
folken i hat på jorden trängas —
sjudande kaos allt.

Det är i en tid av bittraste nöd,
som drömmen är verklighet vorden,
som vitt över jorden
kvinnan kallats att bära sin del
av ansvar för allt som nu står på spel.

Det är i en tid av nöd för vårt land,
av splittring förutan like,
klass emot klass, parti mot parti,
vi kvinnor i Sverges rike
vunnit vår arvedel, även vi.

Klass emot klass, parti mot parti
vi stå, även vi,

på skilda vägar vi vandra
och se med misstro varandra.
Och dagen, som klar och härlig grytt,
i töcken är bytt.

III.

Genom all söndringens drivande skyar
strålar dock målet, stilla och stort:
kärlekens välde, som allting förnyar,
en gång på jorden skall bliva sport.
Ett är det mål vår strävan gällde:
kärlekens, fredens och rättens välde.

Därför ett namn oss alla kan ena,
sierskans namn, nu vordet symbol.
Hennes, som gav sin kraft att tjäna
framtidens stora strålande mål,
färdig att lyda i tro och aning
inre gudomliga röstens maning.

Böljande skaran, splittrad och skild,
i vördnad kan enas kring sierskans bild.

* *

*

Med detta stämmingsfulla anslag, prologen, skriven av Sigrid Leijonhufvud och framsagd av Ida von Plomgren, inleddes den till förmån för Fredrika-Bremer-statyfonden, den 24 april i Stockholm av kommitterade ordnade matinéen. Intima Teatern hade av direktör Collijn godhetsfullt ställts till disposition. Där sjöng då fru Staaff-Berggren Geijers, Josephsons och Lindblads sånger, reciterade Valborg Hansson sagor av H. C. Andersen, allt saker som tjusat Fredrika Bremer. Där var också graciös dans i 40-talsdräkter, vals och mazurka, utförda av Louise von Rosen och Harry Brolin, och åter sång, av Naima Wifstrand och Ingeborg Bonde; till sist Ellen Hartman-Cederström i Ernest Legouvé's lilla monolog "Vid vaggan".

Therese von Brunsvik.

Beethovens väninna.

Fastän ett mycket rikhaltigt material stått Ludwig van Beethovens många biografier till förfogande, äro dock alltså jämt en hel del episoder, ja till och med fakta ur hans levnad höljda i dunkel för eftervärlden. Man vet t. ex. att han döptes den 17 dec. 1770, men dagen för hans födelse kan icke precis anges. Man känner hans förhållande till den tjugusande Guilietta Guicciardi, och numera är det så gott som bevisat, att den dam han ämnade gifta sig med år 1810 var Therese Malfatti. Men trots all iver och alla ansträngningar har det ännu icke lyckats forskarna att med säkerhet klargöra vem mästarens mycket omtalade »odödliga älskade» varit.

Dagen efter Beethovens död, den 26 mars 1827, sökte hans bror och vänner länge förgäves efter några bankaktier, vilka ansågos utgöra den viktigaste delen av kvarlåtenskapen. Slutligen upptäckte de närvarande på ett skåp i den avlidnes bostad en något utstående spik. Man drog ut den och fann en lönnlåda som innehöll icke endast aktierna utan en hel del viktig korrespondens, framför allt ett brevfragment av Beethovens hand, skrivet med blyerts, utan datum eller adress, men otvivelaktigt riktat till den kvinna, som ägt hans mannaålders djupaste, personligaste böjelse och även besvarat den.

»Min ängel, mitt allt, mitt eget jag»,

kallar Beethoven denna för oss okända, och hela brevet är närmast en hymn till deras gemensamma kärlek. »Redan innan jag stigit upp på morgonen», heter det där bl. a., »gå tankarna till dig, min Odödliga Älskade, ibland med glädje, ibland med undrande oro, om ödet skall visa sig gynnsamt mot oss. Jag kan endast leva helt med dig eller också icke alls, ja, jag har beslutat att irra omkring i fjärran så länge, tills jag kan flyga i dina armar och får vara fullt hemmastadd hos dig . . .»

Dessa lidelsefulla känsloutgjutelser ha troligen nedkastats på papperet i all hast och genast anförtrotts åt postbudet, för att sedermera efter en kort lyckodrom återlämnas till avsändaren. Framstående Beethovenforskare ha kunnat fastslå, att brevet skrivits i Teplitz på en badresa år 1812. Det är naturligt, att man även gjort allt för att finna adressatens namn. Ja, frågan om Beethovens »odödliga älskade» har uppväckt en verklig storm inom den musikhistoriska vetenskapen, och en rikhaltig speciallitteratur har småninngom sett dagen. Olika »läger» ha bildats, bland vilka vart och ett pläderat för sin »hjärtinna». Så ville t. ex. Schindler och Kalischer göra gällande, att det märkvärdiga brevet varit riktat till Giuletta Guicciardi, och Thomas Sangalli tog samma ära i anspråk för sångerskan Amalie Sebald. Båda dessa påståenden äro emellertid numera full-

ständigt vederlagda, senast av Gustav Ernest. Mycken sannolikhet har däremot teorien, att Therese von Brunsvik varit den eftersökta »odödliga älskade». Det var amerikanaren Thayer, som allra först gissade på henne, och försök att bevisa hans åsikt gjordes sedan med goda resultat av bl. a. Riemann och Marie Lipsius (pseudon. La Mara). Även Ernest ansluter sig till dem i sitt nyutkomna, mycket klara och grundliga verk om Beethoven. En annan hypotes, nämligen att Beethovens hjärta tillhört grevinnan Josephine Deym, född von Brunsvik, Thereses yngre syster, är tills vidare intet annat än en lös förmodan.

Medan de lärda fackkretsarna ännu icke på långt när anse striden avslutad och oavlåttligt söka efter fullgiltiga bevis, gäller därutänför inom hela den bildade världen sedan nära femtio år tillbaka Therese von Brunsvik som Beethovens »odödliga älskade». Kanhända den dag randas då hon förlorar denna gloria, eller kanske slöjan aldrig kan lyftas helt från den hjärtehemlighet mästaren tagit med sig i graven. Säkert är emellertid, att ingen av de kvinnor, som i livstiden stått Beethoven nära, genom sina personliga egenskaper i högre grad än grevinnan Therese förtjänar att tänkas som hans musa eller tillämnade maka. I alla samtidas enstämmiga omdöme lika väl som i sina egna brev och memoarer framträder hon som en högt begåvad, fint bildad och ädel kvinna. Till och med om hon aldrig känt den store kompositören, kunde eftervärlden ha skäl att

minnas henne, icke endast som en värdig representant för sin estetiskt intresserade tidsålders kvinnotyp, en genom kunskaper och själslivets evolution fördjupad personlighet, utan också på grund av hennes storartade verksamhet i Caritas' tjänst.

Genom sin börd tillhörde Therese von Brunsvik en av Donaumonarkiens förnämsta adelsätter. Tillsammans med flera yngre syskon växte hon upp på familjens gods i Ungarn. Med största lätthet tillägnade hon sig vetande och talanger, ja hennes livliga intellekt visade sig mottagligt på nästan alla områden. Huvudsakligen genom självstudium lärde hon sig behärska flera främmande språk, och både som pianist, sångerska och målarinna blev hon vida mer än dilettant. Efter faderns död uppehöll sig familjen långa tider i Wien, där Beethoven blev Thereses lärare. I sina memoarer berättar hon om sitt första sammanträffande med honom. Det var bekant, att den berömde mästaren icke antog några inbjudningar, varför Therese och hennes mor måste bekväma sig till att klättra upp för de tre smala trapporna till hans bostad vid St. Petersplatz. De blevo mycket väl mottagna, och när den unga flickan sedan spelade en av Beethovens egna sonater och samtidigt sjöng viol- eller violoncell-ackompanjemanget därtill, blev han mycket förtjust, åtog sig att leda hennes vidare utbildning och kom sedan dagligen till hennes hem. Ibland stannade han där fyra eller fem timmar i sträck och förbättrade outtröttligt sin elevs ovanor eller felgrepp på pianot. Mellan honom och hela familjen

Brunsvik slöts samtidigt en varm vänskap, som räckte hela livet igenom.

Therese var tjugufyra år gammal, när hon lärde känna Beethoven. Ehuru hennes gestalt lär ha varit missbildad, ansågs hon vara mycket vacker och blev överallt firad på grund av sitt älskliga väsen, sina talanger och sitt snille. Giftermålsanbud fattades henne icke, men hon avböjde dem alla, emedan »ett annat tycke förtärt hennes hjärta». Vem föremålet för hennes kärlek varit förräder hon icke, och aldrig nämner hon Beethovon annat än som lärare och vän. Men flera personer, som känt henne eller hennes närmaste, ha bestämt påstått, att hon en tid varit förlovad med den store mästaren och djupt sörjt över att hon icke fick bli hans maka.

När hennes yngre syster, grevinnan Deym, vid unga år blivit änka, flyttade Therese till henne och delade sedan trofast alla hennes växlande och ofta mycket bittra öden. Med stor uppoffring åtog sig Therese syskonbarnens uppfostran och tillämpade därvid huvudsakligen Pestalozzis metod. På en av sina många resor tillsammans med den Deymska familjen hade hon besökt den store pedagogens mönsterskola i Yverdun och blivit intim vän både med honom själv och med hans varmhjärtade maka. Bekantskapen med dem kallar Therese för »en avgörande epok» i sitt liv, ty hos dem förstod hon äntligen vad det var, som hennes hjärta åträdde för att helt tillfredsställas: social verksamhet. »Från den tiden», berättar hon, »upphörde för mig all egoistisk självbildning». Hon invigde

sig till en folkets uppfostrarinna och ägnade större delen av sitt återstående liv åt filantropiskt arbete.

Efter grevinnan Josephines död bosatte sig Therese i Ungarn, där hon år 1828 öppnade Donaumonarkiens första barnhem, »Änglagården» i staden Ofen. Varje vinter från november till februari bespisades där ett större antal små hungriga gäster. Redan följande år genomdrev Therese, att Pressburg och Pest fingo liknande anstalter, och i Ofen bildades samtidigt två nya hem. Snart följdes exemplet av Wien och en hel del andra städer i Österrike-Ungarn.

De av grevinnan Therese med outtröttlig energi grundade kvinnoföreningarna hade då redan under tio års tid varit i verksamhet och samlat medel för att lindra den allmänna nöden. Många förmögna inflytelserika damer smittades av Thereses iver och bistodo henne med gåvor och organisationsarbete, så att snart överallt i landet asyler, fattighus o. s. v., framförallt barnkrubbor och skolor kunde inrättas. Barnens undervisning var den angelägenhet, som låg Therese mest om hjärtat, ehuru hon ansåg, att allt uppfostringsarbete måste begynna med tillgodoseendet av de små elevernas kroppsliga behov. Hennes livsverk vilade således på samma principer och hade samma mål som i våra dagar föreningen »Rädda barnen».

Therese von Brunsvik avled i Pest år 1861, åttiosex år gammal. Enligt sina egna ord förblev hon alltid trogen idéen, att man »bevisar ett älskat fädernesland den största tjänsten genom att

från tidigaste år uppfostra, icke endast undervisa, barnen». Vid skildringen av sin ofta omänskligt hårda kamp mot oförståelse, tröghet och illvilja tillägger hon på sitt fina, tillbakadragna sätt:

»Allt vad jag tänkte, företog och uträttade var ingenting förtjänstfullt, ty det skedde av inre drift, som jag varken kunde eller ville motstå».

På höjden av musikalisk skaparekraft, i sin konstns mognaste och skönaste verk, den nionde symfonien, förkunnar oss Ludwig van Beethoven evangeliet om mänskligt broderskap. Therese von Brunsvik, mästarens personligt kongeniala väninna, har levat för att praktiskt föverkliga samma tanke: människokärlekens idé.

BEATRICE ZADE.

Kringblick.

Internationalism med förhinder.

Det är inte nu som i den lyckliga förhistoriska tiden, tiden före 1914, då de internationellt sammanslutna och arbetande kvinnorna beslöt att råkas där och där, det och det året — och så gjorde det. Sedan tyskornas inbjudan till Internationella rösträttsalliansen att 1915 samlas till kongress i Berlin av sig självt — eller rättare sagt på grund av oöverkomliga förhållanden — förföll, har det inte fallit sig så lätt med I. W. S. A:s kongresser. Efter ett misslyckat försök, detta visserligen ej egentligen beroende på de tillkrånglade politiska förhållanden utan mera på inrepolitiska, eller rättare sagt kyrkliga tvångsföreställningar, att få rösträttsallian-

sens första kongress efter kriget förlagd till Spanien, kom verkligen det stora internationella kvinnorösträttsmötet som bekant till stånd i Genève förliden sommar. Och där beslöts, på inbjudan av fransyskorna, att nästa kongress skulle hållas i Paris 1922 på varen eller försommaren.

I dessa dagar har rösträtts huvudkvarteret i London i skrivelser till svenska kvinnoföreningar, det nyanslutna Fredrika-Bremer-Förbundet och Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, ifråga om vilken man tydligen inte haft klart för sig att den redan är upplöst och har överlätit sina internationella förbindelser till Svenska kommittén för internationellt rösträttsarbete, meddelat att fransyskorna på grund av de "ekonomiska" förhållandena inte ansett sig kunna stå för sin inbjudan utan återtagit densamma. Säkerligen kan man tryggt utbyta ordet ekonomiska mot politiska, det lär näppeligen vara tänkbart att till nästa vår utfärda en inbjudan till tyskor att infinna sig i Paris. Ännu en sak, ehuru ej känd utanför de initierades krets, är att de belgiska och franska kvinnorösträttsföreningarna äro, åtminstone för närvarande, ohjälpligt brouillerade på grund av att fransyskorna inför Genèvekongressen förliden år icke ställde sig solidariska med belgiskornas vägran att närvara vid samma möte som tyskor, vilka inte på förhand offentligt desavouerat kejsardömet Tysklands krigsföringsmetoder.

Det är sannerligen ej så enkelt som förr i världen att hålla tillsammans om de gemensamma kvinnointressena! Här hemma ha vi nu haft att svara på frågan huruvida vi vore villiga att träda fram som inbjudare i stället för fransyskorna, man har nämligen vänt sig till vart och ett av de affilierade länderna med denna framställning, då man inte funnit Rumänien, som alternativt redan i Genève framförde en inbjudan för 1922, vara en idealisk plats för en kommande kongress.

De svenska svaren, från Fredrika-Bremer-Förbundet, Svenska kommittén för internationellt rösträttsarbete och den upplösta L. K. P. R., som också åstadkommit ett

svar, ha fordrat ett uppskjutande av kongressen till 1924, d. v. s. ett överhoppande av mellankongressen 1922.

På pilgrimsfärd för fred.

"tis love alone that makes the world go round" citerar Helen Ward i *The Woman's Leader* och tillägger att religionslärare ha förkunnat detta, diktare sjungit därom, men att på det yttersta i dessa dagar ha vetenskapsmän och handlingens män börjat misstänka att det är ett faktum — eller åtminstone, säger hon, ha de kommit till att börja förstå att nationer endast kunna fortleva när de fatta att de äro lemmar av en och samma kropp, att en del av Europa inte kan falla i ruiner utan att dra det övriga med sig. Att Centraleuropas krossande betyder exempelvis Englands undergång, att om Japan och Amerika vilja förstöra varandra de förstöra sig själva, och att en polsk doktor, som bekämpar tyfusen, behöver hjälp av Rysslands och Österrikes läkare.

Kriget har börjat bli det normala för Europa, det kan inte ens längre berömma sig av att det är undantaget. Briand trotsar fram sitt lands fordringar genom krigsrustningar, i Irland rasar faktiskt kriget, polska generaler vägra lyda Nationernas förbunds beslut och taga självrådigt till offensiven. Det hela är våldsmakt och kaos.

Ändå tror Helen Ward, och med henne massor av engelska kvinnor och män, att det finns en samförståndets och kärlekens framkomstväg i världen. De tro det så starkt, att de värva pilgrimer för att trampa upp vägen.

Det ligger något av speciellt engelskt kynne i detta. Var annorstädes skulle man tänka sig en sådan sak möjlig? I dessa dagar organiseras över hela England ett pilgrimståg. Från alla delar av England starta den elfte maj, följande elva stora huvudleder som stråla tillsammans i London, män, kvinnor — även barn få sluta sig till efter särskild tillåtelse, man försöker utverka skolornas tillstånd och stängning — för att demonstrera för fred och för verkligt realiserande av den stora idé, som ligger bakom Nationernas förbunds förkrympta start.

Samtliga Englands många kvinnoföreningar äro med i företaget, exemplet ha de från det stora rösträttspilgrimståget 1913, då de engelska rösträttskvinorna som en ständigt växande väldig flod strömmade ner över landet till London och i nästan oöverskådliga skaror samlades till demonstration för den sak, som låg dem om hjärtat. Nu ha kvinnorna många av Englands framstående män med sig. Främst som inbjudare till *The National Pilgrimage and Hyde Park Rally*, avslutningen blir ett kolossalmöte i Hyde Park den 25 juni, då pilgrimerna från de skilda hällen skola inträffa i London, stå ärkebiskoparna av Canterbury och York, hans eminens kardinal Bourne, vidare Lord Robert Cecil, viscount Grey of Falloden, Mr Asquith, Mr. Bonar Law med flera kända politiker. Bland de kvinnliga inbjudarna finner man Engelska Kvinnornas Nationalförbunds ordförande, the Countess of Selborne, ordföranden i Nationalförbundet för föreningar för lika medborgarrätt, Miss Eleanor Rathborne, Mrs Philip Snowden, Miss Helen Ward, Miss Philippa Strachey.

Det hela tyckes vara överlägset väl organiserat. Hela landet är uppdelat i distrikt med var sin organisationskommitté, dit anmälningar om deltagande gå in. Somliga förbinda sig att vandra med hela vägen från sin hemort till London, andra engagera sig endast att gå med för dagen, när tåget drar igenom deras bygd, och vända sedan åter till sitt. Över allt, i varje kommun, varje by och stad firas dagen då pilgrimerna draga igenom med lokala fredsdemonstrationer, flaggning, orkestrar som spela, och talare med nationellt rykte bringa till varje det minsta samhälle kunskap om idén om det rätta Nationernas förbund, som man tror och hoppas på skall en gång verkligen bringa världen fred.

Uppe längst i norr i Newcastle och Carlisle, i väster från Liverpool, Aberystwith och Pembroke, i öster från Hull och Norwich, i söder från Brighthon, Portsmouth och Bournemouth, genom hjärtat av England, genom Leeds och Sheffield, Manchester och Birmingham, Cambridge och Oxford, under veckotal svälld genom tillströmning från

hundra bivägar, kommer pilgrimstågets mäktiga flod att rulla ned mot London. Efter att ha formerat sina bataljoner i St. John's Wood tåga pilgrimerna in i Hyde Park den 25 juni. Tolv massmöten, vart och ett med framstående talare, komma att samtidigt hållas, orkestrar att spela och hundrastämmiga körer att sjunga.

Alla kyrkliga riktningar i England, frälsningsarmén, Nationalföreningen av demobiliserade och avskedade soldater och sjömän, fackföreningarna, Odd Fellowlogerna med flera andra organisationer göra gemensam sak med pilgrimerna.

Vad skulle man göra hos oss. Hånskrattra åt själva tanken — att löpa på landsvägarna för en idé skull!

De akademiska kvinnorna om statstjänstbehörigheten.

Styrelsen för akademiskt bildade kvinnors förening har nu till K. Maj:t ingivit sin framställning i frågan om kvinnornas tillträde till statstjänsterna. Skrivelsen utmynnar i en hemställan att ingen ytterligare utredning måtte fördröja frågans lösning. I huvudsak anslutande sig till kommitterades förslag angående behörigheten, instämmer skrivelsen i advokat Staël von Holsteins reservation angående pensionsåldern samt begär att biträdesbefattningarna vid statsämbetsverken och med dem likställda befattningar ej måtte reserveras för kvinnor.

Skrivelsen upptar vidare, till bemötande de generella anmärkningar, som i angivna utlåtande från verk och myndigheter gjorts mot det föreliggande kommittéförslaget.

Föreningar som kunna upplösa sig.

Det låter avundsvärt, föreningar som hunnit så långt att de inte längre behövas, utan med ett gott samvete själva besluta sin upplösning! L. R. P. R. har redan låtit oss vara med om en sådan hedersam katastrof. Men detta betydde icke de lokala rösträttsföreningarnas upplösning, den saken får var och en av dem i sin stad besluta.

Den 20 sistlidne april hade Stockholms F. K. P. R. sitt sista möte, "beslut om föreningens upphörande" stod det på kallelsen. Möteslokalen, Läkar-sällskapetets lilla sal, var till trängsel fylld, den stora Stockholmsföreningens gravöl ville så många som det kunde vara med om. I fonden, bakom ordförandens stol, var föreningens vackra, guldstickade vita sidenstandar rest. Det gällde att bestämma om det, liksom att i övrigt ordna med föreningens avveckling. På ordförandens, dr Gulli Petrini's förslag, beslöts att överlämna standaret till Nordiska Museet, där det, liksom de andra föreningarnas standarer i respektive hembygdsmuseer, kommer att för eftervärlden vittna om den strid Sverges kvinnor fört för att komma fram till rösträttsbemyndigandet.

Sedan beslutet om föreningens upplösning fattats och de nödiga föreningsärendena expedierats, framdrog fröken Anna Lindhagen några minnen ur Stockholmsföreningens historia, varpå mötet avslutades med att fru Anna Wicksell i ett föredrag om Kvinnorösträttens innbörd pekade på det uppfostrande och personlighetsutvecklande som ligger i att vi bekläts med de rättigheter och det ansvar som det politiska medborgarskapet innebär.

*

Någon vecka senare, den 30 april, upplöstes Moderata kvinnors rösträttsförening i Stockholm vid föreningens

ordinarie möte under fru Lizinka Dyrsens ordförandeskap. Föreningen har arbetat för den kvinnliga rösträttens införande på grundval av en högre, automatiskt sjunkande åldersgräns. Sedan riksdagen i år stadfäst 1919 års beslut om politisk rösträtt för kvinnor på samma villkor som för män, ansåg sig föreningen emellertid icke längre ha någon uppgift att fylla, varför beslut fattades om föreningens omedelbara upplösning.

Svenska kvinnornas nationalförbunds årsmöte.

S. K. N:s årsmöte betecknade denna gång en förändring i förbundets ledning. Fru Eva Upmark, som stått som förbundets ordförande sedan 1909, hade förklarat sig önska träda tillbaka från sin post, och mötet hade således att utse ny ordförande. Härtill valdes enhälligt fru Bertha Nordenson och till övriga medlemmar i centralkommittén dr Malin Wester-Hallberg och fru Elisif Théel, vice ordförande, dr Ingegerd Palme, korresponderande sekreterare, fröken Ellen Kleman, potokollförande sekreterare, fröken Elisabeth Fehrman, skattmästare, juris kandidat fröken Elin Rydeberg och fru Anna-Lisa Hallberg, biträdande sekreterare. Till revisorer utsågos fröknarna Anna Lewin och Margit Forsell med fröken Sigrid Ulrich som suppleant.

Vid Caroline Wijks sjuksköterskehem i Göteborg

där som bekant Fredrika Bremerförbundets sjuksköterskebyrå är inrymd, kommer till hösten åter en förberedande sjuksköterskekurs på fyra månader att anordnas. Undervisning meddelas i hushållskemi, hushållsekonomi, hälsolära, sjukvårdens första grunder, spädbarnsvård, samhällslära, svenska språkets behandling, enkel bokföring, sömnad, gymnastik och sång. Kursen ledes av utbildad sjuksköterska och undervis-

ning meddelas dels av läkare, dels av speciallärare i de olika ämnena. Dessutom få eleverna tillfälle att åtfölja kommunalsköterskorna och Caritassyst-rarna på deras sjukbesök i obemedlade hem.

Genom sin mångsidighet kan kursen bli till nytta för vilken ung flicka som helst, som genomgått elementarskola, även om hon ej ämnar ägna sig åt sjukvården, och i mån av utrymme mottagas därför också de unga flickor, som tänka välja andra levnadsbanor.

Alla elever bo på hemmet. Kursen börjar den 15 augusti. Övriga meddelanden kunna erhållas direkt från hemmet eller från Fredrika-Bremer-Förbundet i Stockholm.

Förbundskretsarnas årsmöten.

Vid inom Fredrika-Bremerförbundets kretsar hållna årsmöten ha styrelsevalen utfallit sålunda:

I Arvikakretsen omvaldes fru E. Wallin, ordf., fru Rogstadius, v. ordf., fru H. Jansson, sekr., fru L. Sjöstedt, kassaförvaltare, och fru S. Wallgren med fruarna E. Grapengiesser, R. Guttormsen och T. Olsson som suppleanter.

I Gävlekretsen omvaldes fruarna A. Berggren, ordf., N. Kronberg, v. ordf., A. Björk, sekr., fröken E. Wengelin, kassaförvaltare, fruarna S. Andersson, R. Benzon och A. Klingberg, fröknarna A. Sundbom, V. Weng och A. Åkerberg.

I Göteborgskretsen omvaldes fru M. von Sydow, ordf., fröken Th. Kullgren, v. ordf., fröken K. Fjetterström, sekreterare, och kassaförvaltare, fru L. Kjellberg och fröken A. Lönnblad med fruarna A. Levisson och K. Wijkander som suppleanter. Revisorer: fröken F. Hjertberg och fru M. Wallenius.

I Hälsingborgskretsen omvaldes fröken S. Wennberg, ordf., fröken S. Rosentwist, v. ordf., fröknarna L. Deshayes, M. Platen och A. Svensson samt nyvaldes fru A. Gierow, sekr., och kassaförv., och fröken Te-

resa Kjellberg efter fru N. Holmstrand och lektor Emil Schiött, vilka under året avlidit.

I Linköpingskretsen återvaldes grevinnan L. Stenbock, ordf., fru H. de Frese, fröken S. Tersmeden, fru M. Tollin och fröken M. Wigander samt nyvaldes fröken A. Wahlbeck, sekr., och fröken E. Pettersson, kassaförvaltare, efter friherrinnan L. Palmqvist och fru A. Ekman, som undangett sig återval. Då årsmötet beslutat att öka antalet styrelsemedlemmar från 7 till 9 nyvaldes dessutom fru K. Gezelius och fru E. Söderqvist.

I kretsen Lund med omnejd valdes docent Hilma Borelius, ordf., fröken H. Möller, v. ordf. och mötesvärdinna, fru C. Eklundh, sekr., fröken E. Persson, kassaförvaltare, fru S. Nilsson-Ehle, rektor Maria Ljunggren, fru A. Hërrlin, fru M. Holmström-Ingens och fru M. Backman, fru Märta Björnbom-Romson, fru Anna Kindblom. Revisorer fröknarna L. Möller och I. Westdahl.

I Malmö kretsen: fru E. Quensel, ordf., fröken M. L. Lundström, vice ordf., fröken A. Eurenus, sekr., fru Olivia Selmer, kassaförvaltare och mötesvärdinna, fru L. Gren-Nilsson, direktör A. Hultman, rektor P. Isberg, teckningslärarinnan A. Nilsson, e. o. hovrättsnotarien fröken E. Nilsson, fröken N. Uddenberg och fru K. Norrman. Revisorer: fröknarna H. Arwidius och M. Munch af Rosenschöld.

I Strängnäs kretsen: fru H. Kantzow, ordf., fröken E. Sack, v. ordf., fröken E. Rydberg, kassaförvaltare, fru U. Queckfeldt, sekr., fru L. Philipson. Revisorer: fru D. Bergman och fröken E. Häglund.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1921.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiefonder utdelas innevarande år följande stipendier:

Fria stipendier: 500:— kr. till sjuksköterskan Alfhild Elg för studier av sjukvårdsförhållanden i Tyskland och Eng-

land; 500:— kr. till fröken Stina Staël von Holstein för fortsatta sociala studier i Förenta Staterna; 800:— kr. till fröken Maj Åberg för språkstudier i Frankrike.

Från Johanna Kempes fond: 500:— kr. till med. kand. Sofia Allevin; 400:— kr. till med. kand. Alice Hellström.

Från Fröken Hilda Nilssons fond: 1,250:— kr. till med. lic. Nanna Svartz.

Från Fru Sophie Silows fond: 350:— kr. till fröken Tekla Axelsson för kurs vid folkskoleseminarium.

Stockholms Stads stipendium å 475:— kr. till fröken Märta Wikström för studier för jur. kand. examen vid Stockholms högskola; Stockholms läns stipendier å 400:— kr. till fröken Olga Ålund för kurs vid Atheneums folkskoleseminarium och 325:— kr. till fröken Hanna Rapp för fortsättningsstudier i slöjd; Norrbottens läns stipendium å 400:— kr. till fröken Ellen Björlingson för kurs vid folkskoleseminarium; Västerbottens läns stipendium å 325:— kr. till fröken Agda Marklund för kurs vid Umeå folkskoleseminarium; Kopparbergs läns stipendium å 290:— kr. till fröken Signe Karlsson för kurs vid Falu folkskoleseminarium; Västmanlands läns stipendium å 475:— kr. till fröken Hulda Lindvall för fullständig sjukvårdskurs; Uppsala läns stipendier: 225:— kr. till fröken Brita Ahlgren för lärarinnekurs vid Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och 225:— kr. till fröken Karin Lindgren för församlingssystemkurs vid Samariterhemmet i Uppsala; Södermanlands läns stipendier: 300:— kr. till fröken Astrid Binett för kurs vid folkskoleseminarium och 300:— kr. till fröken Elsa Feldhof för fullständig sjukvårdskurs; Östergötlands läns stipendier: 625 kr. till fröken Eva Theorell för språkstudier i utlandet för utbildning till handelskorrespondent och 500:— kr. till fröken Helena Rydqvist för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets skola för kvinnlig yrkesutbildning; Värmlands läns stipendium å 225:— kr. till frö-

ken Maria Andersson-Jörn, för kurs vid folkskoleseminarium; Skaraborgs läns stipendier: 275:— kr. till fröken Alice Peterson för konstindustriella studier och 275:— kr. till fröken Tyra Sandrén för kurs i trädgårdsskötsel; Göteborgs och Bohus läns stipendier: 275:— kr. till fröken Ingrid Ivarsson för kurs vid högre lärarinneseminarium och 275:— kr. till fröken Olga Lind för fullständig sjukvårdskurs; Älvsborgs läns stipendium å 320:— kr. till fröken Ingrid Hellstrand för fullständig sjukvårdskurs; Jönköpings läns stipendium å 225:— kr. till fröken Elsa Hultin för kurs vid högre lärarinneseminarium; Kalmar läns stipendium å 290:— kr. till fröken Magda Rundqvist för kurs vid Hemsolan i Uppsala för utbildning till hembiträde; Kronobergs läns stipendium å 300:— kr. till fröken Hildur Larsson för fullständig sjukvårdskurs; Kristianstads läns stipendium å 230:— kr. till fröken Inga Nyman för kurs vid folkskoleseminarium; Malmöhus läns stipendier: 350:— kr. till fröken Ebba Hederström och 350:— kr. till fröken Martha Rosander för kurs vid Kungl. högre lärarinneseminarium, 350:— kr. till fröken Ingeborg Andersson för kurs vid Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium och 350:— kr. till fröken Ebba Carlsson för kurs vid småskoleseminariet i Lund.

På resa med Fredrika Bremer.

III.

Om det är sant att en dags samvaro på resor för folk närmare tillsammans och ger dem bättre inblick i varandras inre än ett års umgänge under vanliga förhållanden, borde jag vara i stånd att lämna en någotsånär pålitlig skildring av Fredrika Bremers personlighet. Åtskilliga omständigheter gjorde emellertid att jag hade mindre tillfälle än vad man skulle kunna tro till att närmare lära känna henne. Fröken Bremer var aldrig mycket talande, och det var ofta något hos henne som kom en att förstå att hon helst önskade att få vara i fred med sina egna tankar, vilket ju skulle varit taktlöst att inte respektera. Den böjelse för att meddela sig, som bodde inom henne, tillfredsställde hon genom sin penna; därförutom drogos flitigt växlar på den av alla de många, som ville göra den celebra damens bekantskap, och av dem hon måste söka för egna in-

tressens skull. När hon befann sig i sin närmare umgängeskrets, där hon inte behövde pålägga sig något tvång, slöt hon sig därför ofta inom sig själv och överlämnade åt andra att föra ordet, medan hon dock alltid, vänligt tagande del, lyssnade till vad som sades omkring henne.

Hur ofta såg jag henne inte trött på den uppmärksamhet som visades henne och de förpliktelser den ålade och hörde henne uttrycka sin längtan efter ro och ett lugnt liv. Hennes kall och starka intressen drövo henne ut i världen, hennes läggning, och väl också ålder, drog henne bort därifrån till en ostörd, kontemplativ tillvaro. Hon var egentligen icke vad man kallar spirituuell, därtill ägde hon — jag frestas nästan att säga — för mycket allvar. Hennes tal genomfors icke av dessa glimtande blixtrar, som tillhöra den högre diktarbega-

ningen, det lyste snarare som en klar låga med fast och säkert sken. Vad som måhända fattades henne i fantasi ersattes genom ett djup i känslan och en klarhet i tanken som hos henne funnit en sällsynt harmonisk förening och som gjorde att hon personligen, liksom hennes arbeten göra det, verkade tilldragande och lyftande. Jag hörde en gång en fransman träffande ge henne det namn, varmed Madame de Staël på sin tid betecknades, L'h o m m e - f e m m e, mänskan med manshuvudet och kvinnohjärtat. Det fanns i hennes tanke något storslaget och kraftigt, som vanligtvis inte påträffas hos kvinnor, men detta förmildrades av en medkänsla, som genomandade eller rättare löpte under det andra som en stilla flod, så att man aldrig glömde kvinnan för tänkaren. Och inte mindre spårade man kvinnan i den finhet i uppfattningen, som hon alltid lade i dagen. Hon förbisåg aldrig de små, gömda dragen, utan drog fram dem och förstod att ge dem deras betydelse. Hela hennes väsen var okonstlat och enkelt. Hon gav sig aldrig ut för att vara mer än hon var, och hon lade aldrig an på att pråla med sin rikedom. Vad som kom till synes var ett naturligt uttryck för vad som för ögonblicket grep henne, och hon gav sin tanke eller sin stämning en sådan enkel och anspråkslös form, att det inte kunde falla någon in att känna sig tryckt av hennes överlägsenhet.

att det nya inte överraskade henne. Men Det vilade liksom en dämpad ro omkring henne — på en gång ålderns, erfarenhetens och den lugna kvinnlighetens ro —, hon hade hört och sett mycket, tänkt, läst och upplevat så mycket,

i denna ro fanns intet av slöhet, intet av livstrött likgiltighet. Hennes sinne var alltjämt lika öppet för intryck och hennes ande lika hungrande efter kunskap. Vad som var skönt och sant och stort kunde alltid vara förvissat om hennes intresse och beundran, endast att hon var lugn, inte lät sig bländas och rivras med, utan tillägnade sig det med stilla glädje och prövade på samma gång som hon njöt av det. Det fanns just då i Rom en dansk dam — författarinna också hon, ehuru av lägre rang — som utgjorde en i högsta grad slående kontrast till fröken Bremer. Hon befann sig alltid i extas och varje skönhetsglimt som nådde henne kom hela hennes varelse att darra av hänryckning. I jämförelse med henne var Fredrika Bremer kallblodigheten själv. Det var utomordentligt roligt att se de två tillsammans, den ena alltid ur jämvikten och strömmande över av hänryckning, den andra alltid lugn och stilla inför den högsta njutning.

Konsten satte fröken Bremer visserligen högt, men egentlig konstkännare var hon inte, och själva formens skönhet lämnade henne ganska oberörd. Den antika konsten grep henne därför icke på samma sätt som den griper så många annan. Den livsåskådning på vilken den vilar var henne för främmande för att hon rätt skulle förstå sig på den, och hon kunde inte bli varm inför dess kyliga klarhet och långtansfria lycka. Så mycket starkare tilltalades hon av naturen, dess språk förstod hon och i dess växlande stämningar sjönk hon in för att få vederkvickelse och styrka. Till den flydde hon från sällskapslivets oro

och från tröttande tankar, och hon kunde aldrig nog betrakta den. Men det som mest intresserade och mest sysselsatte henne var mänskorna, de levande mänskorna och deras gärning, deras glädje och bekymmer och deras hopp, de enskilda mänskorna såväl som hela den stora mänskligheten. Att lära känna dem, att förstå deras liv och deras strävan, att söka fram ur deras själ deras innersta väsen, var hennes käraste gärning, och hon tog med allt. Det fanns intet så smått, att hon inte fann det värt uppmärksamhet och deltagande, och det fanns intet så stort, att hon förtvivlade om att fatta det med sin ande. Det husliga livets detaljer, sociala förhållanden, den politiska världen, allt låg inom hennes intressekrets. Hon hade ett fullt så öppet öra för en husmors förtroenden angående hennes lilla verksamhetsfält som för en professors föredrag över litteratur eller en statsmans idéer om statsstyrelse och folklycka. Den enskilda mänskosaljens utveckling och episoderna i ett enstaka mänskoliv voro föremål för hennes uppmärksamhet samtidigt med att hon studerade den stora, allmänna historien och sökte intränga i folkens förhållanden och öden. För att lära känna familjelivet besökte hon de stilla hemmen, för att lära känna sällskapslivet salongerna och den förnäma världens soaréer, och det offentliga livets företeelser studerade hon på promenaderna och torgen, i kyrkor och på teatrar, på möten och i offentliga inrättningar. Den nyare tidens filantropiska strävanden hade mäktigt gripit henne, de fattiga klassernas förhållanden undersökte hon var hon kom, och hon

tog levande del i alla de åtgärder som runt om vidtogs för att avhjälpa dessas nöd och höja deras materiella och andliga tillstånd, liksom i allt som sades och skrevs därom. Asylar, välgörenhetsinrättningar och skolor underlät hon aldrig att besöka när hon kunde förskaffa sig tillträde till dem. Hon var också med — som ensam dam — på den kända välgörenhetskongressen i Brüssel 1856, till vilken hon inbjudits av kongressens president.

Ett av de samhällsspörsmål, som låg henne mest om hjärtat, var kvinnornas frigörelse. Själv kvinna, hade hon en skarp blick för alla de brister som ännu låda vid kvinnornas uppfostran och de hinder som ställa sig i vägen för den fulla utvecklingen och det fria bruket av deras krafter. Inget kunde göra henne större glädje än att råka på en kvinna som tagit upp en nyttig och välgörande verksamhet. Och hon följde med förhoppningsfull uppmärksamhet de tecken som tyda på ett omslag i opinionen med hänsyn till kvinnornas sociala ställning, de ansträngningar som göras för att öppna nya arbetsfält för kvinnorna och nya mål.

Det främsta för henne var dock religionen, och den intresserade henne inte blott därför att hon i den såg mänsklighetens viktigaste angelägenhet och den starkast verkande faktorn i folkens liv, utan först och främst emedan den tillfredsställde hennes eget väsens innersta krav. Djupt gripen av kristendomens makt, hade hon i den funnit sanningen, och denna sanning sökte hon allt mera klargöra för sig själv. För den skull genomströvade hon länderna

och rådfrågade forntid och nutid, män-
skor och böcker, liv och lära. Ingenstä-
des och hos ingen fann hon fullt vad
hon sökte. Hon fann det icke i
Schweiz' fria kyrka, icke i valdenser-
nas dalar, icke hos Vinet eller d'Aug-
bigné och ännu mindre i de katolska
klostren och hos påven. Oroad och frän-
stött av de söndrade kyrkornas strider
och trånga uppfattning blickade hon
men tillitsfullt hopp mot en framtid, som
skall samla de spridda bekännelserna i
en allmänlig kristen kyrka, en fram-
tid, då man inför det stora gemensam-
ma skall glömma det som skiljer. Pro-
testant var hon av allt hjärta, för så
vida protestantismen betyder den fria
forskningens och den individuella an-

svarighetens princip, men hon menade
tillika att katolicismen hade bevarat åt-
skilligt som var äkta och djupt kristligt
och som protestantismen skulle ha gott
av att upptaga i sig, och hon kunde och
ville inte sluta sig till någon bestämd
konfession.

Var och en, som i övrigt har lust att
lära känna Fredrika Bremer — och det
är mödan värt —, vill jag hänvisa till
hennes skrifter och framför allt till hen-
nes dagböcker från resan. Det är få
författare, som äro så sanna mot sig
själva och läsaren. Sådan hon var när
hon skrev, var hon i hela sin gärning —
en ädel, varmhjärtad och tankestark
kvinna.

FERDINAND NICOLAI ROLL

Insända böcker

J. A. Lindblad: **Fångarnas vän.** Drag
ur Mathilda Wredes liv och verksamhet av
Evy Fogelberg. — **Den lilla drottningen.**
En historia i åtta små kapitel av *Jeanna
Oterdahl.* Andra upplagan. — **Sagor och
visor** av *Jeanna Oterdahl.* Med teckningar
av Brita Ellström. Tredje upplagan. —
Mot klarnande mål. Berättelse för de
unga av *Anna Maria Roos.* — **Solrosen** av
Marie Dinesen. Översättning. — **Florence
Nightingale** av *Ruth Englund.* Med sex
illustrationer. (Biblioteket Sverges Vår. XX.)

Svenska Andelsförlaget: **Carl Lindhagen**
på 60-års-dagen 19^{17/12} 20.

Tidens förlag: **I ny jord.** En gammal
historia ånyo berättad. Av *Ivan Öljelund.*
Tredje upplagan. — **Våra äktenskapsla-
gar.** Handbok avseende såväl äldre som
nyare äktenskap jämte lagtexter och sak-
register av *Georg Stjernstedt.*

Albert Bonnier: **Underbarnet** av *Tho-
mas Mann.* Övers. av Karin Allardt. —
Livets bröd (*Le Père Perdrix*) av
Charles-Louis Philippe. Övers. av Erik
Swenne. — **De tolv från Steiermark.**
Roman av *Rudolf Hans Bartsch.* Övers. av
Emil Hasselblatt. — **Frödings mystik.**
Några grundlinjer av *Olle Holmberg.* —
**Ärftlighetsproblemet i Frödings dikt-
ning** av *Nils von Hofsten.*

Aktiebolaget Ljus: **Penbla historier
och andra** av *Isak Lindäng.*

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{8}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. Redaktion och expedition: *48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktions-tid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

— SJUKKASSA —

för bildade självförsörjande kvinnor

Expeditionen: **KLARABERGSGATAN 48 II**

OBS.! Öppen endast tisdagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1, fredagar $\frac{1}{2}$ 3— $\frac{1}{2}$ 4. **OBS.!**

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV

BRODERIER & KONSTVÄVNADER

MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN

RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR

ATELIER FÖR GOBELINLAGNING

A_B **NORDISKA** **KOMPANIET**

THYRA GRAFSTRÖM - STOCKHOLM

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1921 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 3:50, halvår kr. 2:—, kvartal kr. 1:—. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1918 kr. 2:50 per exemplar.

INNEHÅLL

F.-B.-F.-s nya kretsar.

De ogifta kvinnliga statstjänarnas dyrtidstillägg.

Prolog vid Fredrika-Bremerstatyfondens matiné den
24 april i Stockholm. Av *Sigrid Leijonhufvud*.

Therese von Brunsvik. Av *Beatrice Zade*.

Kringblick.

Förbundskretsarnas årsmöten.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1921.

På resa med Fredrika Bremer: III. Av *Ferdinand Nicolai Kvål*.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖJAR ICKE I ONÖDAN
EN KRONA HIT... EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**

för bordet, stekning och bakning.

Samma oöverträffade kvalitet som före kristiden.